

Писарева І. В.

асистент,

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКИХ РЕСУРСІВ

В статті проведено дослідження чинників впливу на формування стратегії розвитку туристських ресурсів, розглянуто підходи вчених до класифікації чинників, запропоновано власну класифікацію, що може сприяти розвитку туризму в межах досліджуваної території.

Ключові слова: туристичні ресурси, вплив чинників, розвиток туризму, стратегія розвитку.

Постановка проблеми. Останні роки більшість дослідників визначають стан та розвиток туристських ресурсів, як нестабільний, нестійкий, що характеризується низькою ефективністю та нераціональним використанням наявного туристського потенціалу, виснаженням багатьох видів туристських ресурсів та збільшенням обсягів забруднення туристських комплексів. В нашій країні протягом багатьох років панував екстенсивний характер використання ресурсів, у господарське життя країни було залучено значний потенціал, більшість природних ресурсів потрапило до виробничого обігу. Таке використання ресурсів, призвело до суттєвих негативних наслідків, пов'язаних з використанням та забрудненням земель і водних джерел, а також нераціональним використанням мінерально-сировинних ресурсів, тому проблеми раціонального використання та розвитку туристських ресурсів набувають значної ваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стану та розвитку туристичних ресурсів, функціонуванню туристичних регіонів і факторам, що впливають на них, присвячені праці провідних вітчизняних науковців, зокрема, О. Александрової, М. Боруцака, З. Герасимчук, М. Глядіної, В. Данильчука, В. Євдокименка, І. Зоріна, Н. Кабушкіна, В. Квартального, Е. Котлярова, В. Киф'яка, М. Мальської, Л. Мельника, А. Олексюк, Т. Ткаченко, І. Смаль, С. Харічкова, І. Школи, В. Шмагіної.

Серед зарубіжних вчених окремі чинники впливу на розвиток туристських ресурсів розглянуті в працях Д. Надсон, К. Холл, Л. Мітчела, Й. Петера та інших представників наукових шкіл із різних країн світу.

Формування цілей статті. Питання вивчення чинників впливу на розвиток туристських ресурсів сьогодні є актуальним та потребує подальшого дослідження. Тому основними завданнями статті є: проаналізувати підходи вчених до визначення основних груп чинників впливу на розвиток туристських ресурсів; визначити основні види чинників впливу на стан та розвиток туристських ресурсів регіонів України та запропонувати класифікацію зазначених чинників впливу.

Виклад основного матеріалу. Більшість дослідників туризму вирізняють дві групи чинників розвитку туристських ресурсів – соціально-економічні й природні. В свою чергу соціально-економічні розділяються на антропогенні (процеси зміни довкілля, зумовлені діяльністю людини) та природні (чинники, що діють незалежно від людини). У 70-х роках ХХ ст. І. Зорін запропонував модель поділу чинників на ті, що сприяють розвитку туристських ресурсів, і на ті, що реалізують туристські потреби.

Дослідники також класифікують чинники, що впливають на розвиток туристських ресурсів, відповідно до масштабу туристського ринку, в якому задіяні ці ресурси:

- глобальні, фактори, які діють у міжнародному чи світовому масштабі;
- національні – фактори, які виявляють свій вплив на рівні держави;
- регіональні – фактори, що впливають на стан та розвиток туристичних ресурсів в межах окремого регіону [3, с. 83].

В свою чергу Л. Ю. Матвійчук, пропонує більш розширену класифікацію за масштабом впливу та додає ще два рівні – міжнародний та локальний.

Розглядаючи питання організації туристичної діяльності в Україні, В. Ф. Кифяк наводить перелік факторів, що виступають утворюючими при формуванні туристичного ринку, а отже впливають на розвиток туристських ресурсів, а саме: демографічні особливості, матеріальне та соціальне становище населення, рівень освіти громадян, середня тривалість відпустки в державі, професійна зайнятість тощо. Також він пропонує поділяти чинники впливу за джерелами походження на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх відносяться чинники, характерні для країн з високим розвитком рекреації і туризму, міжнародні документи, наукові підходи, стандарти, вимоги міжнародних організацій тощо. Внутрішні чинники формують сукупність поглядів на розвиток туристських ресурсів, базуються на національному законодавстві, рішеннях місцевих органів влади, рекреаційних ресурсах тощо.

М. Борушак, розглядаючи проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів, дає більш повну класифікацію чинників впливу на розвиток туристських ресурсів. Автор стверджує, що розвиток туризму в регіонах відбувається повільно порівняно з цим процесом у світових туристичних регіонах. Дослідник виділяє так звані чинники, що гальмують сталий розвиток туризму в регіонах України, а отже не в повній мірі сприяють раціональному використанню туристичних ресурсів: недостатній рівень використання наявних туристичних ресурсів, низький рівень розвитку інфраструктури, недостатній рівень розвитку залізничної мережі регіонів. Окрім того, автор виділяє статичні (сукупність природно-географічних чинників, що людина пристосовує до туристських потреб, а також частково історико-культурні чинники) і динамічні (демографічні, соціально-економічні, матеріально-технічні і політичні) чинники, що впливають на стан та розвиток туристичних ресурсів [2, с. 27].

Цінною ознакою такої класифікації є те, що автор виділив чинники, що гальмують сталий розвиток туризму, а відтак негативно впливають на стан та розвиток туристських ресурсів, хоча ці чинники не характеризують, який саме вплив здійснюється на окремі туристичні ресурси, адже сталий розвиток туризму передбачає збереження туристичного потенціалу для майбутніх поколінь.

Врахувавши той факт, що чинники можуть мати не тільки позитивний вплив на розвиток туристських ресурсів, а й негативний, пропонуємо розділити їх за ступенем впливу на стимулюючі та гальмуючі. До стимулюючих чинників, що позитивно впливають на стан та розвиток туристських ресурсів, віднесемо розвинену інфраструктурну базу туризму, раціональне використання наявних туристських ресурсів та їх охорону, підвищення рівня культури туристів, вдосконалення матеріальної бази на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, включаючи використання інноваційних технологій. Значно ширшу структуру має модель сукупності гальмуючих чинників, які негативно впливають на стан та розвиток туристичних ресурсів. Так, наприклад, сюди можна віднести: кризи, зростання зовнішньої заборгованості, політична нестабільність, зростання цін на предмети споживання, безробіття, страйки, криміногенна обстановка, фінансова нестабільність (інфляція, стагнація валют), скорочення об'ємів особистого споживання, негаразди з екологічною ситуацією, банкрутство туристських фірм, посилювання туристських формальностей, невиконання туристськими підприємствами своїх зобов'язань тощо.

Досліджуючи регіональну політику розвитку рекреаційної сфери, проф. З. В. Герасимчук та М. В. Глядіна, узагальнюючи підходи до визначення чинників розвитку рекреаційної сфери, виділяють стримуючі та активізуючі чинники. Автори стверджують, що економічні фактори розвитку визначають можливості ефективного використання ресурсного

потенціалу в регіоні шляхом створення рекреаційних послуг як важливої умови зростання суспільного добробуту [1, с. 17].

Л. Ю. Матвійчук пропонує також розмежувати чинники за ознакою змісту впливу на стан та розвиток туристських ресурсів, поділяючи їх на економічні (пов'язані з рівнем розвитку, темпами, масштабами, територіальною структурою економіки та станом туристських організацій), соціальні (пов'язані з рівнем, якістю та традиціями життя, потреб, культурною свідомістю населення, ставлення до туристів тощо), екологічні (визначають умови, можливості та стан туристських ресурсних комплексів та окремих туристських об'єктів) та правові (відіграють провідну роль у підвищенні ефективності використання та охорони туристських ресурсів) [4, с. 174].

Значний вплив на розвиток туристських ресурсів має таке явище, як сезонність, а отже дослідження чинників впливу варто розглядати з позицій розвитку в певний період року. Також існують чинники, що впливають на туристські ресурси постійно або періодично, тому слід виділити чинники постійного та ситуаційного впливу. Так, наприклад, до постійного впливу можна віднести екологічні чинники у вигляді глобальних проблем біосфери (одною з найважливіших проблем охорони культурно-історичних туристських ресурсів є постійне руйнування останніх кислотними опадами). До ситуаційних чинників, як таких що повторюються періодично, можна віднести сезонність, що займає важливе місце серед чинників, які справляють вплив на розвиток туризму. Залежно від сезону об'єм туристської діяльності може значно коливатися. Туристичні організації і установи вживають ряд заходів, спрямованих на зменшення сезонних спадів, наприклад, введення сезонної диференціації цін (підвищені ціни в розпал сезону, помірні – для міжсезоння і знижені – для несезонного часу). Різниця у величині тарифів на мешкання в готелях залежно від сезону може досягати 50%.

Класифікація чинників за видами ресурсної стратегії може бути характерною для територій, де туризм визначають спеціалізацію регіону, регіон без яскраво вираженої туристської спеціалізації та регіон, де туризм не відноситься до пріоритетних напрямів господарської діяльності. В залежності від цих чинників необхідно розробляти стратегію розвитку туристських ресурсів в регіоні.

Таким чином, для формування вдалої стратегії розвитку туристських ресурсів в регіоні слід враховувати значний ряд чинників, що впливають на стан та розвиток туристських ресурсів.

Підсумовуючи все вище зазначене, пропонуємо класифікацію чинників впливу на формування стратегії розвитку ресурсів в регіоні (рис. 1).

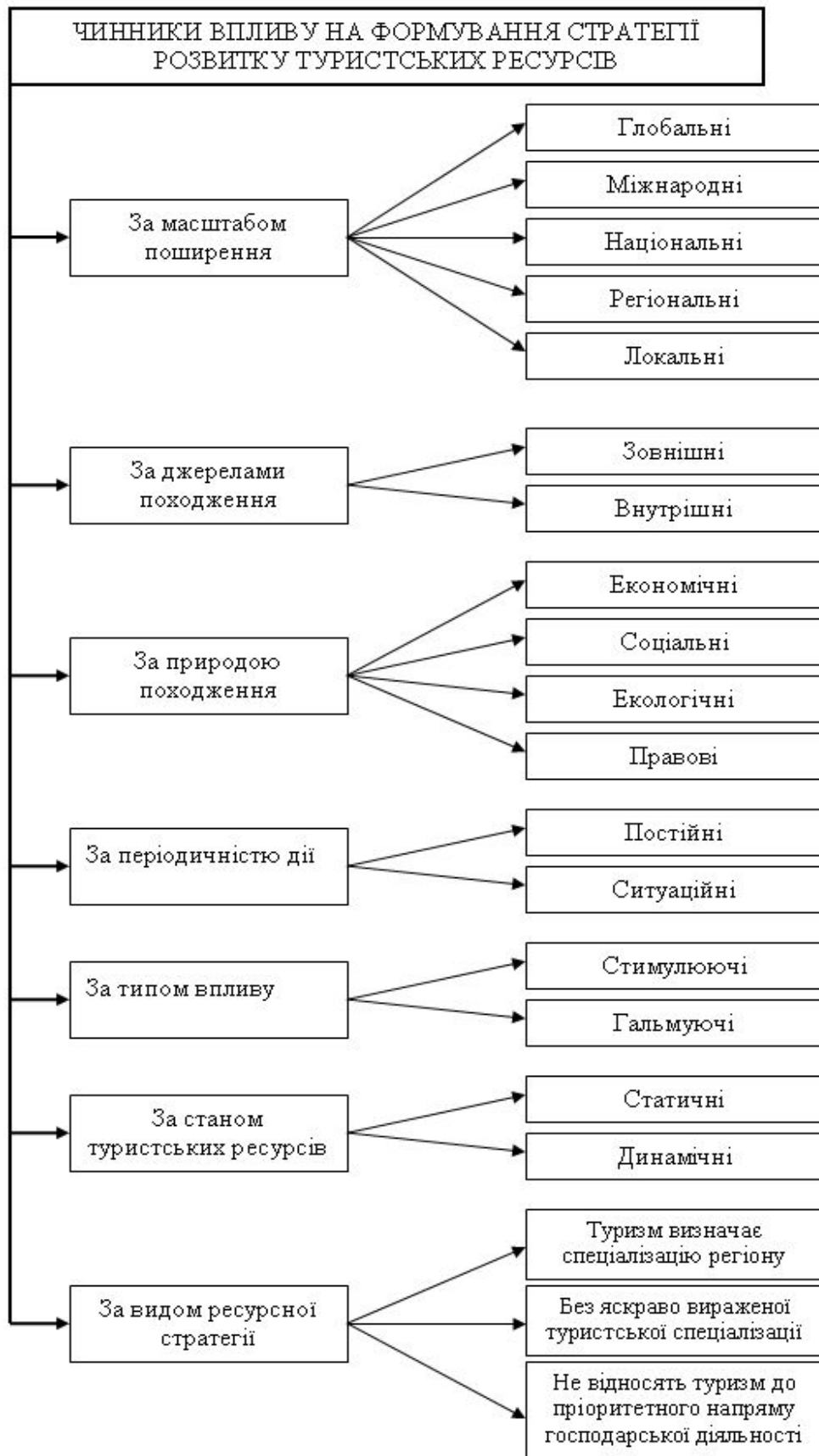

Рис. 1. Чинники впливу на формування стратегії розвитку туристських ресурсів

Висновки. На формування стратегії розвитку туристських ресурсів впливає значна кількість чинників, що відрізняються своєю природою та регіональним поширенням.

Проаналізувавши існуючі підходи до визначення чинників впливу, була запропонована власна їх класифікація, що включила чинники, які мають всеохоплюючий характер і здатні впливати на більшість типів туристських ресурсів. Врахування більшості чинників впливу при формуванні стратегії розвитку туристських ресурсів надасть можливість створювати ефективні програми розвитку туризму, а також більш чітко змодельовати економічні ефекти від їх реалізації, значно спростить розробку програмних заходів та схем розвитку туризму.

Список використаної літератури

1. Герасимчук З. В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізми формування та реалізації: монографія / З. В. Герасимчук, М. В. Глядіна – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 161 с.
2. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: монографія / М. Борушак – Львів: ІРД НАН України, 2006. – 288 с.
3. Розвиток туристичного бізнесу регіону: монографія / за ред. Школи І. М. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2007. – 292 с
4. Матвійчук Л. Ю. Аналіз чинників впливу на стан та розвиток туристських ресурсів / Л. Ю. Матвійчук // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка. – 2012. – Вип. 19. – С. 172-175

ПИСАРЕВА И. В. ИССЛЕДОВАНИЕ ФАКТОРОВ ВЛИЯНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ

В статье проведено исследование факторов влияния на формирование стратегии развития туристических ресурсов, рассмотрены подходы ученых к классификации факторов, предложена собственная классификация, которая может способствовать развитию туризма в пределах исследуемой территории.

Ключевые слова: туристические ресурсы, влияние факторов, развитие туризма, стратегия развития.

PISAREVA I. V. INVESTIGATION OF FACTORS OF INFLUENCE ON DEVELOPMENT STRATEGY OF TOURISM RESOURCES

In the article the factors of influence on development strategy of tourism resources are investigated, the scientific approaches to the classification of the factors are examined; own classification is proposed, which may contribute to the development of tourism within the study area.

Keywords: tourism resources, influence factors, tourism development, strategy development.